

در سنامه

مطالعات پایه: هشتم

فصل: هفتم درس ۱۴

موضوع:

میراث فرهنگی ایران در عصر سلجوقی

تدوین: سمیه شریف پور

شهرستان مهاباد

خواجه نظام الملک طوسی

اهداف یادگیری درس :

آشنایی با نحوه حکومت سلجوقیان

میراث فرهنگی ایران در عصر سلجوقی

درس ۱۴

در سنامه
خلاصه درس

غزنویان

خوارزمشاهیان

سلجوقیان

وسعت قلمرو سلجوقیان

چرا سلجوقیان از اهمیت بیشتری برخوردار بودند؟

سلجوقیان هم به سبب تأثیری که در تحولات ایران و سایر سرزمین های اسلامی و هم به سبب وسعت قلمروشان، اهمیت بیشتری داشتند.

سلجوقیان تشکیلات اداری و حکومتی خود بر اساس کدام دوران پایه گذاری کرده اند:

چارت تشکیلات حکومتی سلجوقیان :

سلاطین

وزیران

خلیفه عباسی

آسیای صغیر: به سرزمین مرتفعی گفته می شد که امروز بخش آسیای کشور ترکیه را تشکیل می دهد.

خودکامگی استبداد، خودرایی، خودسری

مشروعیت معنای قانونی بودن

تذهیب در اصل به معنای طلاکاری و زراندود کردن است.

لعاب دار رنگ و لعاب در واقع همان پوشش درخشان و شفاف موجود بر روی سفال است

زرین فام: رایج ترین و معروف ترین تکنیک در تزئینات کاشی

سلاطین ((جمع سلطان)) پادشاه

در رأس حکومت سلجوقی، سلطان قرار داشت.

سلاطین برای مشروعیت بخشیدن به حکومت خود و جلب نظر مردم، خود را مطیع و پشتیبان خلیفه نشان می دادند

شاهان در امور مختلف با وزرا مشورت می کردند اما رأی و نظر آنها مافوق همه بود

سلاطین با ظلم و خودکامگی حکومت و منتقدان و مخالفان خود را به سختی مجازات می کردند

سلاطین زندگی پرتجملی داشتند و صاحب املاک و ثروت زیادی بودند

نقش خلیفه عباسی در دوران سلجوقیان :

در آن دوره، خلیفه عباسی بیشتر ریاست معنوی و دینی داشت

وزیران:

از مهم ترین مقام هایی که در عهد سلجوقیان وجود داشت، مقام وزارت بود

**حکومت سلجوقی قدرت و
عظمت خود را با سیاست و کفایت وزیران ایرانی به دست
آورده بودند**

عمیدالملک کندری

خواجه نظام الملک

چرا سلجوقیان از وزیران با کفایت ایرانی برای اداره کشور استفاده کردند

سلجوقیان، مردمانی گله دار و بیابان گرد بودند که با زور شمشیر، امور سیاسی و نظامی را در اختیار گرفتند، آنها از شهرنشینی و کشورداری بی خبر بودند و برای اداره قلمرو پهناور خود ناگزیر شدند از وزیران ایرانی استفاده کنند.

معرفی وزیران کارآمد ایرانی دوران سلجوقیان و وظایف وزیران

خواجه
نظام الملک

وزیر آلب ارسلان و ملکشاه

عمید الملک
کندری

وزیر سلطان طغرل

یکی از وظایف مهم وزیران:

تنظیم رابطه سلطان با خلیفه و دیگر فرمانروایان بود.

نقش وزیران در اوضاع کشور:

این وزیران، نقش مهمی در اداره حکومت سلجوقی داشتند و در نتیجه تدبیر و مدیریت آنها، اوضاع اقتصادی و فرهنگی بهتر شد و کشاورزی، بازرگانی، صنعت، هنر و معماری رشد زیادی کرد.

میراث فرهنگی و تمدنی

به طور کلی دوره سلجوقیان از نظر گسترش دانش و هنر و ادب از دوره های برجسته تاریخ ایران محسوب می شود:
مدارس نظامیه:

پس از ورود اسلام به ایران، کلاسهای درس نخست در مساجد تشکیل می شد.
در دوران فرمانروایی سلجوقیان مدارس زیادی در ایران به وجود آمد.

خواجه نظام الملک مدارسی در شهرهای مختلف بنیان گذاشت که همگی آنها نظامیه خوانده می شدند

مهم ترین نظامیه ها در کدام شهر ها بودند؟

بغداد

نیشابور

ویژگی نظامیه ها

خواجه نظام الملک موال و املاک زیادی را وقف این مدارس کرد.

اصفهان

پرداخت حقوق به مدرسان، مدیران و کارکنان نظامیه ها

استادان و شاگردان با دقت خاصی گزینش می شدند

رقابت شدیدی برای رسیدن به مقام استادی در این مدارس وجود داشت.

نام یک استاد معروف نظامیه: **امام محمد غزالی**

نام یک شاعر و دانش آموخته نظامیه: **سعدی**

آن زمان در شهرهای خراسان بیش از
سایر مناطق ایران مدرسه وجود داشت

به طوری که در آستانه هجوم مغول ها،
خراسان بزرگ ترین مرکز علمی، ادبی و مذهبی ایران بود.

گسترش زبان و ادب فارسی:

در دوران غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان نیز زبان و ادب فارسی مورد توجه و حمایت و روز به روز گسترش یافت

دلایل رواج زبان فارسی در این دوران

لشکرکشی های محمود غزنوی و جانشینانش به هندوستان باعث رواج فارسی در هند شد

سلجوقیان نیز با توسعه قلمرو خود به سمت غرب، زبان فارسی را در آسیای صغیر رواج دادند

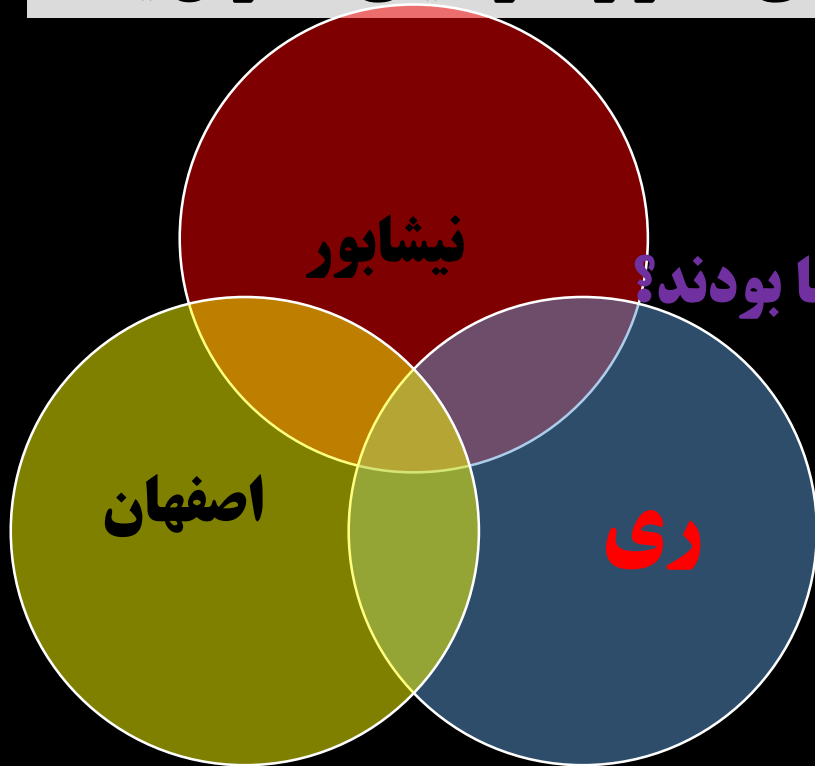
نامه ها و فرمان های حکومتی و دفترهای دیوانی از عربی به فارسی تغییر کرد.

رونق و توسعه شهرها و معماری

دلیل گسترش شهرنشینی در دوران سلجوقیان

در دوره سلجوقی به سبب آرامش و رونق بازرگانی، شهر و شهرنشینی گسترش یافت

شهرهای پر جمعیت و آباد و پایتخت سلجوقیان کدام شهرها بودند؟

معصاری و هند
روزان سلیب و فیکان
فون ۱۶۵۵ هجری

معماری دوران سلجوقیان :

معماران ایرانی در دوره سلجوقیان، بناهای زیبایی در ایران ساختند و معماری به اوج شکوفایی خود رسید.

ابتکارات معماری این دوره؟

ابتکارات جدیدی مانند ساختن حیاط و ۴ ایوان در اطراف مسجد

در ساخت گنبدها، برجها و مناره ها، کاروانسراها و مدارس نیز الگوهای جدیدی در معماری به کار گرفته شد.

قرن ۵ تا ۷ اوج ((کاشی کاری)) و ((اجر کاری)) در بناها بود

ابتکارات مهم معماران ایرانی برای تزئین در بناها استفاده از ((کاشی کاری)) بود.

جلوه های مهم هنر و در دوران سلجوقیان

ظروف سفالین لعاب دار و بدون
لعاب و ظروف زرین فام یا طلائی

۱

فلزکاری

۲

خوشنویسی، تذهیب

۳

ساختن جلد کتاب از چرم

۴

آزمون خودسنجی:

- ۱: سلاطین چگونه حکومت می کردند ؟
- ۲: چرا سلجوقیان برای اداره کشور از وزیران با کفایت ایرانی استفاده می کردند ؟
- ۴: مهمترین نظامیه ها در کدام شهر ها وجود داشت .
- ۵: نام یک استاد و یک شاگرد در نظامیه را بنویسید .
- ۶: جلوه های مهم هنر و معماری در دوران سلجوقیان را بنویسید

به پایان آمد این دفتر حکایت همچنان باقیست
موفق و مؤید باشید

